

5. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика. – Москва: Междунар. отношения, 1974. – 216 с.
6. Шанский Н.М. Фразеология современного русского языка. 3-е изд. – М.: Высшая школа, 1985. – 178 с.
7. Oxford Dictionary of Current Idiomatic English, vol. 2. – Oxford University Press, 1988.

Струганець Ю.

Науковий керівник – доц. О. П. Штонь

ФОРМУВАННЯ ТЕМАТИЧНОЇ ГРУПИ ЛЕКСИКИ «НАЗВИ ГРАВЦІВ ФУТБОЛЬНИХ КОМАНД» У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

У ХХІ столітті спорт справедливо вважають вагомим соціокультурним феноменом, що перебуває у центрі уваги фахівців різних наукових напрямів. Важливе місце посідають лінгвістичні дослідження, присвячені особливостям мови різних видів спорту (праці таких науковців, як Л. Бардіна, О. Боровська, Є. Вокальчук, С. Вокальчук, Л. Карпець, А. Кочур, Л. Назаренко, М. Паночко, І. Янків та ін.). У фокус досліджень мовознавців здебільшого потрапляє спортивна термінологія. Сучасні лексикографічні джерела лише у невеликому обсязі фіксують спортивний жаргон і спортивну фразеологію, а тематичну групу лексики на позначення гравців різних футбольних команд через специфічні риси цього угруповання не уведено у кодифікаційні праці. З огляду на те, що в сучасному футбольному дискурсі це найбільш мобільна тематична група, вважаємо її дослідження актуальним.

Мета нашої розвідки – проаналізувати формування тематичної групи лексики «Назви гравців футбольних команд» у сучасній українській мові. Матеріалом для дослідження послужили телепрограми на футбольну тематику на національному телебаченні (на каналах «УТ-1», «Інтер», «Новий канал», «ICTV», «1+1», «5 канал»), а також трансляція футбольних матчів.

В останні роки у сфері футбольної комунікації – найбільш актуального складника спортивного дискурсу – відбуваються активні семантико-стилістичні процеси. Це свідчить про те, що футбольна лексика є динамічним сегментом сучасної української мови і потребує багатоаспектного вивчення. Ігрова ситуація у футболі, за твердженням І. Недаймової, складається з типових компонентів: ПРАВИЛА, ГРАВЦІ, ГЛЯДАЧІ, СУДДІ [1]. Такі компоненти формують номінативний простір, що репрезентує домінуючі ознаки реалії.

Окрім традиційних назв гравців (*воротар, захисник, напівзахисник* та ін.), що відображають риси ігрової діяльності, у футбольній комунікації, зокрема у коментуванні футбольних матчів, функціонує велика група назв гравців за належністю до певної футбольної команди. Назви осіб утворюються на базі різних ознак. Однак, за нашими спостереженнями, назви гравців зарубіжних футбольних клубів (ФК) сформувалися на основі метафоричного перенесення за типовими лексико-семантичними моделями: 1) «назва гравців ← колір спортивної форми ФК»; 2) «назва гравців ← герб ФК»; 3) «назва гравців ← характерні ознаки місця розташування ФК». Розглянемо найбільш частотні у футбольній комунікації номени гравців за виокремленими моделями.

Модель «Назва гравців ← колір спортивної форми ФК» репрезентують такі номени: *білі* (ФК «Реал Мадрид», ФК «Фулхем»), *біло-червоні* (ФК «Барі»), *біло-голубі* (ФК «Брешія»), *біло-блакитні* (ФК «Лацио»), *біло-сині* (ФК «Еспаньйол»), *біло-чорні* (ФК «Еспаньйол», ФК «Ювентус»), *червоні* (ФК «Штутгарт», ФК «Баварія», ФК «Ліверпуль»), *червоно-білі* (ФК «Атлетик», ФК «Атлетико Мадрид»), *червоно-сині* (ФК «Болонья», ФК «Дженоа», ФК «Кальярі»), *червоно-блакитні* (ФК «Катанія»), *червоно-чорні* (ФК «Мілан»), *пурпурні* (ФК «Фіорентина»), *сині* (ФК «Челсі», ФК «Бірмінгем Сіті»), *синьо-гранатові* (ФК «Барселона»), *жовто-сині* (ФК «Парма», ФК «К'єво»), *жовто-червоні* (ФК «Лечче»), *чорно-жовті* (ФК «Боруссія»), *чорно-сині* (ФК «Інтернаціонале»), *рожево-чорні* (ФК «Палермо»).

Низка назв гравців – це словосполучення з атрибутом «колірна ознака»: ФК «Манчестер Сіті» – *голуба лагуна*, ФК «Кайзерслаутерн» – *червоні дияволи*, ФК «Вільярреал» – *жовті*

субмарини. Остання назва виникла через те, що гравці мають яскраво-жовту форму, а також у зв'язку з великою популярністю пісні «Yellow submarine» групи «Beatles». Це призвело до утворення ще однієї назви гравців цього футбольного клубу – *підводники*. Таким чином усередині тематичного угруповання між лексичними одиницями створюються парадигматичні відношення, зокрема синонімія.

Гравці окремих футбольних команд мають синонімічні найменування, кожне з яких базується на колірній ознаці:

ФК «Атлетико Мадрид» – *червоно-білі, матрацники* (аналогія за кольором матраців і смугами на них);

ФК «Реал Мадрид» – *білі, вершкові*;

ФК «Челсі» – *сині, поліцейські* (аналогія за кольором форми поліції);

ФК «Удінезе» – *біло-чорні, зебри* (аналогія за забарвленням тварини);

ФК «Фіорентина» – *пурпурні, лілії, фіалки* (аналогія за кольором квітів).

Модель «Назва гравців ← герб ФК» ілюструють однослівні та двослівні номінації: *ластівки* (ФК «Брешия»), *півники* (ФК «Барі»), *орли* (ФК «Палермо», ФК «Айнтрахт»), *дрозди* (ФК «Вест-Бромвіч Альбіон»), *летючі миші* (ФК «Валенсія»), *летючі віслюки* (ФК «К'єво»), *морські коники* (ФК «Чезена»), *вовки* (ФК «Рома», ФК «Вулверхемптон Вондерерз»), *леви* (ФК «Астон Вілла»), *рисаки* (ФК «Болтон Вондерерз»), *слони* (ФК «Катанія»), *козли* (ФК «Кельн»), *чорні коти* (ФК «Сандерленд»), *червоні дияволи* (ФК «Манчестер Юнайтед»), *грифони* (ФК «Дженоа»), *хрестоносці* (ФК «Парма»), *молоти, молотобійці* (ФК «Вест Хем Юнайтед»).

Репрезентантами моделі **«Назва гравців ← характерні ознаки місця розташування ФК»** є номени *фармацевти* (ФК «Баєр Леверкузен» у місті фармацевтичних концернів світу), *кобальтові, гірники* (ФК «Шальке 04» з регіону Гельзенкірхен, де знаходиться багато шахт), *арагонці* (ФК «Реал Сарагоса», арагонці – населення, яке проживає в Сарагосі і є носіями арагонської мови).

Розглянемо асоціативний ланцюг формування окремих назв. Так, клубне прізвисько *гончарі* (ФК «Сток Сіті») з'явилося у зв'язку з розвитком керамічної промисловості у тій місцевості. *Музиками* називають гравців ФК «Вердер» із міста Бремен. Бремен асоціюється із твором «Бременські музиканти». Відповідно від лексеми *музиканти* походить клубне прізвисько *музики*.

Менш поширеною є простіша модель **«Назва гравців ← місце розташування ФК»**, наприклад, *римляни* (ФК «Рома» з міста Рима).

До **атипових метафоричних лексико-семантичних моделей** належать такі назви футболістів: *міщани* (ФК «Манчестер Сіті», оскільки *сіті* – це місто), *дачники* (ФК «Фулхем», прізвисько походить від назви стадіону), *аристократи, пенсіонери* (ФК «Челсі», назва виникла у зв'язку з тим, що середній вік гравців за футбольними мірками досить поважний).

Отже, у сучасній футбольній комунікації спостерігаємо стрімке формування тематичної групи лексики «Назви гравців футбольних команд» на основі типових та атипівих метафоричних моделей. Поява таких номінацій детермінована активним розвитком усного різновиду сучасної української літературної мови, зокрема спортивного дискурсу. Журналісти, коментатори футбольних матчів прагнуть добирати різноманітні лексичні одиниці для номінації осіб, розширюють синонімічні ряди, формують власний стиль висловлювання. Проаналізовані лексичні одиниці здебільшого запозичені і функціонують у перекладеному варіанті. Наведені у розвідці назви осіб трактуємо як узуальні, проте такі лексичні одиниці за канонами лексикографічної практики не потрапляють у загальномовні словники. Вважаємо, що футбольна комунікація як динамічний сегмент мовної практики соціуму потребує перманентних наукових студій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Недайна І. В. Номінативний простір «Ігровий вид спорту» в сучасній англійській мові: лінгвокогнітивний та лінгвокультурний аспекти : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 / І. В. Недайна. – К., 2004. – 203 с.